

encyklopedia

POLSKIE SYMBOLE

- Od orła białego po ogórki kiszzone?
- Godło – najważniejszy symbol
- Flaga – wyjątkowa chorągiew
- Hymn – najważniejsza pieśń
- Konstytucja 3 maja – ważny dokument
- Zdarzenia, przedmioty...
To wszystko symbole!
- Stolica z syrenką w herbie
- Gniezno, Kraków i nie tylko
- Budynki, pomniki, pierniki...
- Kopalnie, krasnale, rogałe...
- Made in Poland

Wydawnictwo Skrzat
Kraków

Od orła białego po ogórki kiszzone?

Biało-czerwona flaga, orzeł w koronie, a może... bocian czy nawet toruńskie pierniki? Polska może się nam kojarzyć z wieloma rzeczami, i to baaardzo różnymi! Jeśli chcecie się o tym przekonać, zapytajcie rodzinę, sąsiadów, kolegów i koleżanki o ich własne skojarzenia. Z pewnością oprócz najważniejszych polskich symboli wymienią jeszcze coś, co cieszy oczy, uszy albo podniebienie.

Różności, które kojarzą nam się z Polską, mają określone cechy i wygląd. Gdy spojrzymy np. na godło naszego kraju, zobaczymy wizerunek białego orła. Jak wyglądają ulubione przez wielu z nas pierogi – wie na pewno każdy. Ale rzeczy te mają jeszcze pewne ukryte, dodatkowe znaczenie. Godło to nie tylko obraz dumnego ptaka, ale i sygnał: „tu jest kraj o nazwie Polska”, a pierogi mogą nam przypominać najmiłsze chwile z rodziną. Te wszystkie rzeczy o podwójnym znaczeniu stają się dla nas **symbolami**.

Najważniejszymi **polskimi symbolami narodowymi** są **flaga**, **godło** (inaczej herb) i **hymn**. To takie znaki rozpoznawcze naszego kraju.

Na pewno zauważyliście, że podczas międzynarodowych zawodów sportowych drużyny każdego kraju mają stroje w kolorach swoich flag, czyli w barwach narodowych. Przed meczami piłki nożnej czy innymi rozgrywkami zawodnicy i kibice stają na baczność na dźwięk hymnów państwowych. Gdy oglądamy festiwale muzyczne (np. Eurowizję), na ekranie telewizora przy nazwiskach wykonawców możemy dostrzec miniaturki flag ich krajów. A gdy przekraczamy granice, widzimy symbole państwa, do którego właśnie przybywamy. **Symbole narodowe** to zatem znaki mówiące nam, w jakim jesteśmy kraju lub z jakim narodem mamy do czynienia.

Dla wielu naszych rodaków – gdy z powodu historycznej zawieruchy musieli opuścić polskie ziemie – symbolem ojczyzny stawał się też... **krajobraz**. Rozległe łąki, polne drogi, a przy nich drzewo o grubym pniu i cienkich gałęziach przypominających bujną fryzurę. Oto wspaniała wierzba.

Według wierzeń ludowych **wierzba** była bramą do innego świata. Oznaczała też wiosnę – na jej znak wypuszczała bazię. Z wierzbowych gałązek z mechatymi kuleczkami do dziś robi się palmy wielkanocne.

Rodzimym krajobrazem inspirował **Fryderyka Chopina**. Na hasło „Polska” wiele osób na całym świecie wymieni nazwisko tego słynnego kompozytora. Na pomniku w warszawskim parku Łazienkowskim towarzyszy mu właśnie wierzba.

„Nasz” jest także **bocian**! Choć to ptak wędrowny i część roku spędza w Afryce, na czas wychowania piskląt chętnie wybiera polskie wsie. W naszej kulturze ludowej domy, na których bociany zakładały gniazda, uważano za obdarzone szczęściem.

foto. B

foto. A

295

Godło – najważniejszy symbol

Symbole narodowe mają długą historię. Sięga ona czasów, gdy nie było jeszcze państw w takim kształcie jak teraz. Od bardzo, bardzo dawna właśnie symbole pomagały ludziom łączyć się w grupy. Grupy te stawały się wspólnotami – miały wspólny język, wierzenia, tradycje... Były przywiązane do jakiegoś terenu, do swojego miejsca na ziemi. Według legendy naszym przodkom to miejsce wskazał orzeł biały.

O nasze miejsce na ziemi powinniśmy wspólnie dbać i starać się zachowywać tak, aby dobrze nam się w nim żyło. Taką postawę nazywamy patriotyczną.

Najważniejszym symbolem naszego kraju jest **herb**, zwany też **godłem**. Przedstawia dumnego białego orła w złotej koronie, ze złotym, silnym dziobem i takimi samymi pazurkami.

Dlaczego akurat orzeł? Jak powiada **legenda**, wieki temu słowiańscy wodzowie Lech, Czech i Rus wędrowali przez lasy w poszukiwaniu najlepszych miejsc na osady dla swoich plemion. W pewnym momencie tej długiej podróży **Lech** dostrzegł wśród koron drzew wspaniałe gniazdo. Siedział w nim **orzeł** ze swoimi pisklętami. Gdy oczy Lecha i dumnego ptaka się spotkały, orzeł rozłożył szeroko skrzydła. Zachwycony wódz uznał to za znak – oto kraina, w której się osiedli, a piękny ptak znajdzie się w herbie jego rodu.

fot. A

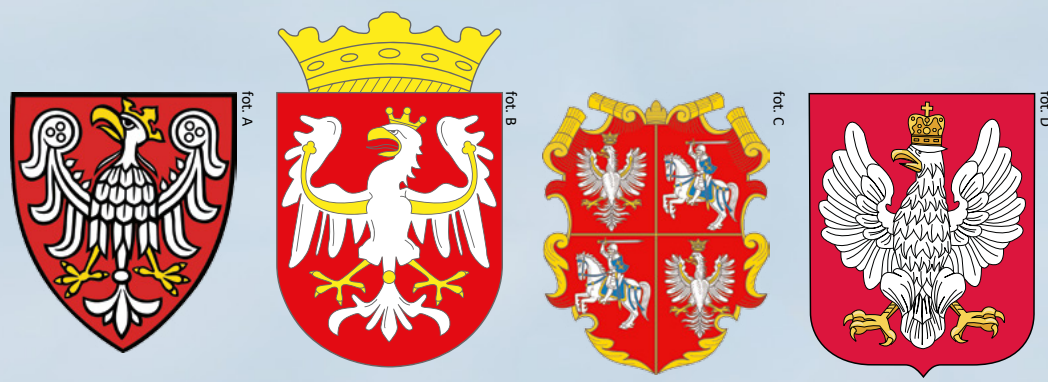
W miejscu wskazanym przez orła Lech polecił zbudować gród. Tak miało powstać **Gniezno**, pierwsza stolica Polski.

godło Polski

herby polskich rodów szlacheckich
fot. B

herb Królestwa Polskiego w 1295 roku
fot. A

Zjednoczone Królestwo Polskie 1320-1386
fot. B

herb Rzeczypospolitej Obojga Narodów 1569-1795
fot. C

herb Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1927
fot. D

Orzeł w godle Polski nie zawsze wyglądał identycznie. Niekiedy trzymał w łapie królewskie berło, jego korona nie zawsze miała ten sam kształt, a przez pewien czas nie nosił jej w ogóle. Sam rysunek ptaka też nieco się zmieniał. Zawsze jednak był to orzeł biały na czerwonym tle (tarczy), zwrócony w swoją prawą stronę. Jego biel oznaczała niewinność, a czerwień tarczy – odwagę i waleczność.

A może by tak zostać specjalistą od herbów? Heraldyka to dziedzina zajmująca się historią tych symboli. W dawnych czasach każdy wielki ród miał swój znak, czyli właśnie herb. Po tym znaku rozpoznawano rycerzy np. na turnieju czy polu walki. Godło Polski pochodzi od herbu Piastów – pierwszej dynastii władców kraju.

fot. E

Polski herb możemy zobaczyć nie tylko w budynkach ważnych urzędów, sądów itp. Wisi on też np. w naszych przedszkolach i szkołach. Orzełek spogląda na nas także z monet.

Współczesne herby to inaczej godła państw. Oprócz tych narodowych czy rodowych istnieją też np. miejskie. Czy znasz herb swojej miejscowości?

Flaga – wyjątkowa chorągiew

Flaga naszego kraju jest „młodszą siostrą” godła – jego odwzorowaniem. Biały pas oznacza na niej orła, a czerwony – jego tło, czyli tarczę herbu. Biel zawsze znajduje się u góry, a czerwień – na dole. To dlatego, że według zasad heraldyki kolor herbu jest ważniejszy od koloru tła. Oba te kolory są naszymi barwami narodowymi.

Flaga oczywiście nie może być jakimkolwiek kawałkiem materiału! Specjalna ustawa, czyli urzędowy przepis, określa jej kształt, wielkość, wymiary pasów, a nawet podaje konkretny odcień czerwieni. Ustawa mówi też, że nie można po fladze pisać ani rysować, rozdierać jej ani w żaden sposób niszczyć (tak samo jak godła). Wywieszamy ją na domach z okazji ważnych świąt państwowych. To dobry sposób, by poczuć się wspólnotą i pokazać, że lubimy nasze miejsce na ziemi.

flaga w postaci wydłużonej wstęgi

Flaga zwykle powiewa poziomo, przymocowana do drążka (drzewca). A co, jeśli chcemy ją powiesić pionowo, ku dołowi? Możemy to zrobić, musimy tylko pamiętać, żeby w takiej sytuacji biały pas znalazł się po lewej stronie, a czerwony – po prawej.

wariant pionowy (widok z przodu)

A może by tak zostać specjalistą od flag? **Weksylologia** to dziedzina, która zajmuje się ich historią. Jej nazwa pochodzi od łacińskiego słowa *vexillum*. Oznacza ono sztandar lub chorągiew.

Współczesne flagi wywodzą się od **sztandarów**, a te pochodziły od bardzo, bardzo dawnych znaków używanych na polach walk. Dzięki nim walczący się rozpoznawali, a wodzowie mogli wydawać komendy swoim wojskom.

Jan Matejko, *Bitwa pod Grunwaldem*

fot. A

Pierwsze sztandary Królestwa Polskiego przedstawiały białego orła na czerwonym tle. Dawny historyk Jan Długosz pisał w swoich kronikach o „chorągwi wielkiej, na której wyszyty był misternie orzeł biały z rozciągniętymi skrzydłami, dziobem rozwartym i z koroną na głowie”. Pod tym sztandarem polskie wojska stoczyły bardzo ważną potyczkę – bitwę pod Grunwaldem.

Nasza flaga wywodzi się od dawnego sztandaru w kolorze karmazynowym.

Ten intensywny odcień czerwieni można było uzyskać dzięki bardzo drogiemu barwnikowi. To dlatego karmazyn symbolizował dostojęstwo i bogactwo.

Przez lata czerwień na polskiej fladze nieco się zmieniała – bywała ciemniejsza lub jaśniejsza. W aktualnej ustawie (specjalnym dokumencie) o fladze bardzo dokładnie określono ton tego koloru. A biel? Jej odcień ma bardziej przypominać srebro (srebrnobiały) niż śnieg (śniegnobiały).

2 maja obchodzimy Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej.

Nasza dwupasiasta flaga ma jeszcze drugą wersję: z herbem Polski na środku białego pasa. Tej drugiej używają np. polskie przedstawicielstwa za granicą, czyli ambasady lub konsulaty. Z okazji świąt wywieszamy flagę bez rysunku godła.

fot. A